

COMISSIONS DE TREBALL

Violències heteropatriarcals i capitalistes sobre els Drets Sexuals i Reproductius.

AUTORA: **ALMUDENA RODRÍGUEZ GARCÍA**
(Associació de Drets Sexuals i Reproductius)

6è CONGRÉS
de les **DONES** del **BAIX LLOBREGAT**

Consell Comarcal
del Baix Llobregat

Amb el suport de:

Ajuntament de
Cornellà de Llobregat

Diputació
Barcelona

Generalitat de Catalunya
Departament d'Igualtat i Feminismes
Secretaria de Feminismes

Pacto de Estado
contra la violencia de género

Els drets sexuals i reproductius (DSIR) són essencials per la garantia real dels drets humans de les dones i persones LGTBIQ+ i són la base del desenvolupament sostenible de les societats.

Són drets humans reconeguts en acords e instruments internacionals de drets humans com la CEDAW, la Declaració de Viena, la Conferència Internacional de la Dona de Beijing, la Conferència Internacional del Caire, i els Principis de Yogyakarta. Altres Tractats internacionals de drets humans jurídicament vinculats (PIDESC, PIDECP, CERD) no específics de gènere, i els seus comitès de vigilància han incorporat la perspectiva de gènere i han introduït temes específics de reconeixement dels drets sexuals i reproductius com a drets humans.

La seva vulneració suposa una de les causes més importants que obstaculitza l'apoderament de les dones i persones LGTBI+ i que manté i reproduïx la discriminació envers elles mantenint-les en posicions de subordinació i d'opressió en relació als homes cisheterosexuals. La manca del ple exercici dels DSIR fa que les dones i persones LGTBI+ no hagin assolit encara la ciutadania plena.

Els DSIR en tant que drets humans, engloben tant drets individuals, civils i polítics, com drets econòmics, socials i culturals. Això vol dir que, d'un banda són drets que signifiquen **"límits al poder"**, límits als Estats i d'altre que obliguen als Estats a adoptar mesures per a la seva garantia, és a dir que obliguen a **"accions positives"** per part dels estats.

Sota el dret internacional dels drets humans, s'han consagrat tres tipus de deures als quals estan subjectes els Estats: **"deure de respectar"**, **"deure de protegir"** i **"deure de realitzar"**.

Els drets sexuals i reproductius (DSIR) són un conjunt de drets humans que garanteixen que les persones puguin viure en llibertat i sense violència. Suposen poder expressar i gaudir dels nostres cossos, les nostres sexualitats, els nostres desitjos i plaers lliures de tot tipus de violències i discriminacions. Alhora, ens garanteixen poder exercir i gaudir de la plena sobirania corporal, orientació sexual i identitat i expressió de gènere així com també suposen "poders vitals", que en el seu reconeixement ple contribueixen a transformar les societats.

La seva garantia real és uns dels elements clau que ens permeten transitar a societats justes i lliures.

"Els Drets Sexuals i Reproductius són un conjunt de poders no opressius, són poders vitals que abonen a la qualitat de la vida i al benestar. A la vida de cadascú, aprendre'ls i assumir-ne al viure, implica l'apoderament personal i l'apoderament col·lectiu".

A més, els drets sexuals i reproductius són un conjunt de drets humans que garanteixen a les persones la seva integritat corporal, la dignitat personal, la igualtat, la diversitat i la llibertat i, des d'un posicionament polític feminista, també deuriem de garantir el dret al plaer.

Alhora, els drets sexuals i reproductius són un tema social i col·lectiu, perquè no podem ni volem entendre'ls des d'una visió individualista, que no inclogui la sexualitat com una construcció política, social i econòmica i perquè a més, els contextualitzem dins el sistema heteropatriarcal i capitalista.

Els drets sexuals i reproductius incorporen una dimensió de drets públics i participatius que suposa que cada persona i/o col·lectius han de poder reafirmar els seus drets sexuals i reproductius en l'àmbit públic i aportar a la construcció dels imaginaris, valors, normes, practiques socials i polítiques d'una societat.

L'exercici ple dels drets sexuals i reproductius suposa una transformació radical de les societats perquè destrueix l'heterosexualitat hegemònica, el mandat del binarisme de gènere, els rols i estereotips de gènere, les identitats sexuals, la maternitat obligatòria, la divisió sexual i racial del treball, les violències masclistes, les relacions de subordinació i opressió i posa al centre de l'anàlisi els cossos diversos en llibertat des del plaer i la no violència. Per tant, aporten a la transformació dels imaginaris, valors i les practiques de les societats amb l'objectiu de destruir el sistema heteropatriarcal capitalista.

Com magistralment escriu Giulia Tamayo, les feministes van corporeitzar els drets humans. Cossos i sexualitats, àmbits que fins la dècada dels 70 havien estat relegats al espai privat, el moviment feminista internacional els va fer visibles, els va complexitzar i els va polititzar en un clar eixample pràctic del lema feminista: "lo personal és polític". El procés per la inclusió dels drets sexuals i reproductius en el sistema de protecció internacional de drets humans va començar.

CAPITALISME

Des de l'origen del capitalisme els cossos i la sexualitat de les dones van posar-se sota el control dels Estats, de les religions i dels homes.

Van ser cossos oprimits, disciplinats i violentats. Cossos posats al servei del procés d'acumulació. Sorgia, doncs, un nou contracte social on les dones passaven a ocupar posicions de subordinació i d'opressió en relació als homes, les religions i els estats. Més tard, aquesta contracte social s'ampliaria patologitzant totes aquelles conductes sexuals i identitats sexuals, que es "desviessin" de la heteronormativitat.

D'allò que "ells" van construir com l'ordre natural: la família heteropatriarcal, el mandat de la maternitat obligada per a les dones, la sexualitat només amb fins de reproducció i la prohibició absoluta del plaer. Al mateix temps comencen les primeres prohibicions i criminalitzacions de l'avortament. És el que va anomenar la teòrica política i feminista

Carole Pateman: "El contracte sexual": Narrar la història del contracte sexual és mostrar com la diferència sexual, que és ser "home" o "dona", i la construcció de la diferència sexual com a diferència política, és un punt central per a la societat civil (...). En el patriarcat modern, la diferència entre els sexes es presenta com la quinta essència de la diferència natural. El dret patriarcal dels homes sobre les dones es presenta com el reflex de l'propri ordre de la naturalesa ».

Quan parlem i debatem sobre els drets sexuals i reproductius, sembla que ens movem al món de les creences, dels valors, de les idees, de la cultura. Així ens ho diuen venen partits ultradretans i feixistes, institucions ultrareligioses, grups fonamentalistes i governants i/o polítics ultradretans. Semblaria que prohibir i penalitzar l'avortament és part de les guerres culturals exportades pels Estats Units, però si ens aturem a pensar, ràpidament identifiquem que realment estem en el terreny del material.

La prohibició dels drets sexuals i reproductius és part de la violència de gènere que pateixen les dones en totes les seves diversitats i la població LGTBIQ+. La violència, en aquest cas, exercida directament pels Estats. Estem parlant de violència institucional, i és un dels tipus de violència que sorgeixen i es perpetuen al sistema capitalista, com el racisme, la xenofòbia, l'odi a les persones heterodissidents, l'androcentrisme, el colonialisme, etc. Ens situem en un context de neoliberalisme austericida que cada cop necessita que més persones siguin excloses del sistema, cosa que òbviament condueix a més violència. Per eixample, la violència contra el cos de les dones a través de la prohibició i la criminalització del dret a l'avortament és una manera de mantenir el sistema, és una manera d'augmentar el nombre de persones excloses, és una forma d'acumulació de riquesa d'uns quants privilegiats.

Quan la gent lluita pel reconeixement d'aquest dret, també lluita per erradicar un sistema econòmic que ja hem après que ens està matant.

VIOLENCIES SOBRE ELS DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS

Les vulneracions dels drets sexuals i reproductius són les vulneracions més invisibilitzades i naturalitzades de totes les violències heteropatriarcals i per tant les menys denunciades i de les que menys es parla quan ens referim a les violències masclistes. A la vegada, no existeixen dades oficials sobre les vulneracions de drets sexuals i reproductius.

Eixamples sobre Vulneracions sobre Drets Sexuals i Reproductius:

- La penalització de l'avortament a l'Estat Espanyol per a les dones menors de 18 anys.
- L'assetjament dels grups fonamentalistes a les portes clíniques d'interrupció voluntària de l'embaràs, a les dones i persones gestants que decideixen interrompre el seu embaràs.
- Permetre l'Objecció de consciència a personal sanitari i/o institucions hospitalàries sense garantir el dret a l'avortament a les dones.
- La denegació d'informació sobre l'avortament
- Violència Obstètrica.
- Protocols que no tenen en compte l'interès superior de les menors en cas agressió sexual.
- L'educació sexual no és obligatòria a les escoles.
- Manca de campanyes institucionals d'informació i sensibilització sobre el dret a l'avortament.
- Manca de política pública sobre violències sexuals.
- No aplicació protocol reproducció assistida persones LGTBI+
- Barres d'accés als serveis salut sexual i reproductiva.
- Barreres d'accés als anticonceptius

- No reconeixement de drets laborals de les treballadores sexuals
- No reconeixement drets de ciutadania dones migrades.
- No reconeixement dels drets persones transgènere.

En una investigació duta a terme per l' Associació de Drets Sexuals i Reproductius es va identificar que el 80% de les persones enquestades no saben que l'avortament era gratuït a l'Estat Espanyol. Per exemple, el 42% dels ginecòlegs del sistema públic es nega a practicar avortaments.

a) Dimensions del contingut dels Drets Sexuals i Reproductius

Les institucions són les responsables de garantir l'exercici ple dels drets i tenen, per tant, l'obligació de reconèixer, respectar, protegir i garantir el seu gaudi efectiu. Els poders públics, en tant que titulars d'obligacions, han de vetllar pel compliment de totes les dimensions del contingut dels DDHH. És per això que, pel que fa al contingut normatiu en matèria de salut i drets sexuals i reproductius, s'ha d'assegurar que el desenvolupament de les intervencions i els resultats sigui consistent amb l'orientació proveïda pel marc de dimensions del contingut dels drets.

Així doncs, per tal que un dret pugui ser completament garantit per les institucions i exercit plenament per la població, **aquest ha de complir els següents requisits:**

- **Disponibilitat:** Assegurar l'existència i el nombre adequat d'equipaments, recursos, materials, programes, projectes, béns o serveis disponibles per al compliment del dret.
- **Accessibilitat:** Accedir a serveis, infraestructures, recursos i béns en condicions d'equitat i no-discriminació. Aquesta dimensió ha de complir quatre requisits que s'interrelacionen i se superposen: l'accessibilitat ha de ser física, geogràfica i econòmica (assequibilitat) i ha de permetre un accés real a la informació necessària pel compliment del dret.
- **Acceptabilitat:** Assegurar que els serveis, infraestructures, recursos i béns responen i són respectuosos amb els valors culturals, socials i ètics de les persones usuàries, i satisfan i generen confiança entre elles. Aquests serveis han d'assegurar la confidencialitat i l'ús del consentiment informat. És d'especial interès analitzar les necessitats de les minories i grups vulnerabilitzats.
- **Qualitat:** Assegurar qualitat tècnica i científica valorada en l'oportunitat, la integritat i l'efectivitat de les accions i els equipaments. Assegurar qualitat humana, en tant que aquesta satisfà les expectatives de qui presta i de qui rep el servei i se cerciora que els prestadors de serveis estiguin pertinentment formats i preparats.
- **Participació:** Permetre la implicació, la inclusió i l'apoderament de les usuàries en els processos de decisió i en el disseny, elaboració, gestió i avaluació dels serveis i els recursos que garanteixen un dret, de manera lliure i informada.
- Cal posar especial èmfasi en la participació de tots els grups i col·lectius, en especial dels més vulnerabilitzats.
- **Sostenibilitat:** Possibilitar la continuïtat en el temps dels serveis, infraestructures i recursos que permeten la garantia del dret. És necessari que les estructures i el funcionament de les iniciatives siguin compatibles amb els valors ètics, socials i culturals dels grups involucrats per tal de fer-los acceptables i apropiats.
- **Transparència i retiment de comptes:** Desenvolupar mecanismes que permetin comprovar i avaluar l'estat i la implementació d'un pla, projecte o protocol per part de la societat civil. Assegurar que tota la informació respecte a l'aplicació de plans i programes sigui oberta i accessible. Per últim, definir i justificar públicament les responsabilitats i les decisions preses pels agents institucionals respecte al compliment d'obligacions, així com facilitar a la població mecanismes de monitoratge, de denúncia i de reparació de danys.

b) La interseccionalitat i els eixos d'opressió.

La perspectiva feminista interseccional afegeix una epistemologia imprescindible a tenir en compte a l'hora d'eixamplar les anàlisis del contingut dels Drets Humans. Sota aquest enfocament, gran part de les pràctiques, programes i polítiques públiques en matèria de Serveis Sexuals i Reproductius s'han ampliat i s'hi han posat al centre les necessitats tant de les dones com de tota la resta de col·lectius històricament vulnerats. Tot i això, i malgrat els esforços duts a terme per col·lectius feministes, associacions de DDHH i organitzacions de la societat civil, encara no s'ha assolit una igualtat substantiva en la disponibilitat, l'accés o l'acceptabilitat de programes, serveis i infraestructures que mitiguin o eliminin les múltiples vulneracions en l'exercici dels Drets Sexuals i Reproductius. D'aquesta manera, cal reconèixer i posar èmfasi en canviar tant les bases com els possibles resultats discriminatoris en la programació i l'aplicació de polítiques de garantia dels Drets Sexuals i Reproductius.

D'altra banda, la importància que aporta l'òptica feminista interseccional ha permès elaborar una anàlisi política de les violències i discriminacions històriques. Per tal de no deixar ningú enrere i que el marc dels Drets Humans s'expandeixi (tant en ampliació de drets com en la possibilitat de gaudi per part de col·lectius discriminats), la unió de l'enfocament basat en Drets Humans amb el marc que aporta la teoria política feminista interseccional permet una garantia real i un exercici ple dels Drets Humans de totes les persones, comunitats, col·lectius i pobles.

c) Principis feministes clau:

1. Universalitat dels drets humans, el principi de no discriminació i una vida lliure de violència: Els drets humans són inherents a totes les persones, independentment del gènere, orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere i característiques sexuals. Totes les persones tenen el dret a assolir i exercir els seus drets i llibertats inalienables i cap persona o institució no té dret a infringir els drets fonamentals d'una altra persona. La realització dels drets humans de qualsevol grup de persones no es produeix a costa dels drets de les altres persones.

2. Autonomia i integritat corporal, agència i el dret a la identitat: Tota persona té el dret i la capacitat de prendre les seves pròpies decisions sobre la seva vida, el seu cos, el seu futur i l'ambient on viu i treballa. Tota persona té dret al consentiment lliure, previ i informat a l'hora de prendre aquestes decisions especialment quan es relacionen amb la salut i el benestar.

3. Protecció contra la tortura, maltractaments i els abusos mèdics: Rebutgem la medicalització colonial i patriarcal, de certs cossos i de certs grups de persones.

4. Drets de la infància: Totes les nenes tenen dret a estar lliures de tota forma de violència, lesions o abusos, a comprendre els seus drets i a tenir garantit el seu dret a la dignitat, benestar, salut i desenvolupament.

5. El sexe, el gènere i la sexualitat són construccions socials: les feministes han establert que el gènere, el sexe i la sexualitat són categories d'identitat construïdes, igual que altres

categories com raça, classe i casta, que s'utilitzen per defensar i mantenir els desequilibris de poder i perpetuar els sistemes de opressió. La idea que naixem amb trets específics i immutables en virtut de el nostre "sexe" ha estat rebutjada doncs es reconeix que els estereotips, rols i normes de gènere construïts socialment condueixen a desigualtat de gènere.

6. Interseccionalitat: Les persones i grups enfrontem diversos graus de discriminació o desavantatges a causa de les estructures d'opressió que es creuen. segons la nostra ubicació dins de categories interconnectades de classificació social— tal com raça, edat, sexe, gènere, orientació sexual, identitat i expressió de gènere, característiques sexuals i altres categories. Les persones també som portadores de privilegis i poder acord a les seves identitats. És imperatiu que cridem l'atenció i reconeguem aquesta dinàmica per assegurar-nos que no essencialitzem cap grup ni perpetuem les nocions binàries a les categoritzacions socials. Reconeixem que no n'hi ha una experiència humana comuna, inclosa l'experiència del gènere.

7. Autodeterminació i alliberament a i sobre tots els territoris, de tots el cossos, col·lectius, institucions, societats, economia i ecologia: les feministes anticolonials i decolonials hem rebutjat des de fa molt temps l'ocupació colonial històrica i en curs dels nostres territoris i els nostres cossos. Tots els pobles tenen dret a determinar el seu futur i participar en la presa de decisions polítiques, socials, culturals i econòmiques dins i fora de les comunitats. Desafiem els sistemes de poder racistes patriarcals, cis-heteronormatius que, al llarg de la història, han erradicat invisibilitzat les comprensions indígenes i diverses de les sexualitats, gèneres i expressions de gènere. Rebutgem els intents colonials de patologitzar certs cossos i certs grups.

8. Desafiar les estructures de poder injustes: les anàlisis de poder feministes van més enllà de la perspectiva binària; no es tracta de 'homes' contra 'dones', joves contra ancians, Sud global vs Nord global, etc. Això significa una contínua crítica feminista al dret i a les lleis —incloent-hi el dret internacional— que requereix conceptes i idees desafiants que es basen en idees crítiques al pensament colonial, patriarcat, racisme, capacitisme i heteronormativitat.

CONTEXT ACTUAL

ATAAC FONAMENTALISTA, ANTIGÈNERE I ANTIDRETS ALS DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS.

Assistim al llarg de les darreres dècades a un atac virulent als Estats de Dret amb la implementació de processos desdemocratitzants. Veiem com Estats d'arreu del món, així com el sistema multilateral, han estat capturats per les Corporacions, el sector privat i els grups fonamentalistes. Aquests atacs són protagonitzats per Estats conservadors i autoritaris, partits de dreta, extrema dreta i feixistes units a grups fonamentalistes, sector econòmic i sector privat i també en molts casos recolzats per partits i moviments socials considerats progressistes.

Aquest és un fenomen global i transnacional que va lligat a el racisme, a la xenofòbia, al neocolonialisme, a la supremacia blanca, a la criminalització de la pobresa i a l'atac als drets sexuals i reproductius de les dones en totes les seves diversitats i les persones LGTBIQ+, amb una especial virulència i agressivitat contra les persones transgènere. És per tant un fenomen interseccional en el que grups molt diversos i diferents s'uneixen entorn el seus consensos amb un clar objectiu final que no és altre que el de mantenir el sistema econòmic capitalista neoliberal.

Diversos són els relats, discurs d'odi, utilitzats per part d'aquests grups que tenen una gran recepció entre una població que se sent abandonada pels Estats i que viu, des de fa anys, immersa en una gran crisi econòmica resistint les envestides d'un sistema neoliberal austericida. Aquests relats es centren, d'una banda en l'odi al diferent i en concret a les persones migrades. L'altre en la protecció de l'ordre natural de les societats que passa per la defensa de la família tradicional heteropatriarcal, la defensa de la heteronormativitat, la llibertat religiosa, la sobirania dels Estats per sobre del sistema multilateral i l'atac als drets sexuals i reproductius de dones i persones LGTBIQ+.

Hi ha una relació directa entre els moviments d'extrema dreta, feixistes, els grups fonamentalistes i els atacs als drets sexuals i reproductius de les dones i les persones LGTBIQ+.

Exemples clars d'aquests atacs són: La negació de les violències masclistes i els atacs al Conveni d'Istanbul a Europa. Els intents de prohibició absoluta del dret a l'avortament a Polònia. La temptativa d'eliminació dels estudis de gènere i feministes de les universitats a Hongria. Les declarades zones lliures de persones LGTBIQ+ a Polònia. L'atac contra les persones transgènere arreu del món i amb un especial èmfasi a l'Estat espanyol i Europa. Contra el reconeixement dels drets de les treballadores sexuals a nivell local e internacional així com la criminalització del moviment feminista. L'atac al gènere a Brasil per part de Bolsonaro. Els moviments "provida" a l'Argentina. La implantació i expansió del grup fonamentalista CitizenGo des de Nairobi a part dels països del continent africà. L'arribada del partit feixista Vox a les institucions de l'Estat Espanyol. L'atac al sistema multilateral de drets humans de Nacions Unides per erradicar els drets humans de les dones i de persones LGTBIQ+.

Les entitats i col·lectius feministes defensores dels drets sexuals i reproductius d'arreu del món portem dècades patint els atacs dels grups fonamentalistes. Aquest fet, ens hi ha marcat l'agenda i ens ha obligat a destinar els pocs recursos dels que disposem per protegir-nos però, a la vegada, hem sigut capaces de generar coneixement, anàlisi, estratègies i aliances per tal de confrontar-los de manera col·lectiva i continuar avançant en el reconeixement dels drets sexuals i reproductius a nivell local i global.

Com diem, aquest és un fenomen global i interseccional que requereix de la unió dels diferents moviments socials i partits progressistes. No és només un atac als drets sexuals i reproductius de les dones i persones LGTBIQ+ sinó que és un atac a la democràcia i als Estats de Dret que per combatre'l requereix de la unió del conjunt de la societat.

- Quin són aquests grups fonamentalistes?
- Quines són les seves estratègies?
- Quin són els seus discurs d'odi, les seves narratives i el més important, com podem desmuntar-les?
- Quines són les seves connexions internacionals?

Consell Comarcal
del Baix Llobregat

Amb el suport de:

Ajuntament de
Cornellà de Llobregat

Diputació
Barcelona

Generalitat de Catalunya
Departament d'Igualtat i Feminismes
Secretaria de Feminismes

Pacto de Estado
contra la violencia de género